

5.2 Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Beleid

Onze visie ten aanzien van het weerstandsvermogen is:

'Streven naar een goede beheersing van de risico's en een goede balans tussen de bestuurlijke ambitie en de daarmee gepaard gaande risico's. Uitgangspunt hierbij is een positief weerstandsvermogen.'

Onze doelstelling is:

- het realiseren van een gezonde financiële positie;
- het voorkomen van ingrijpende beleidswijzigingen die noodzakelijk worden bij het zich voordoen van niet afgedekte risico's. Dit wordt gerealiseerd door middel van beheersing van de risico's en een positief weerstandsvermogen.

Risicoprofiel

Onderstaand treft u in een tabel het risicoprofiel aan. Onder de tabel wordt het risicoprofiel per onderwerp beschreven.

RISICOPROFIEL					
Risico in €	Verantwoordelijke bestuurslaag				
€ 1.000.000 en hoger			2, 3	1	
€ 500.000 - € 1.000.000				1	
€ 200.000 - € 500.000				9	
€ 50.000 - € 200.000		4			7
€ 1 - € 50.000					
€ 0, geen financiële consequenties					
	kans <1%	kans <10%	kans <25%	kans <50%	kans >50%
	Team	Afdeling	B&W		
	Afdeling	CMT	Raad		

Hieronder worden de in het risicoprofiel weergegeven risico's nader omschreven. Wij maken hierbij onderscheid in incidentele en structurele risico's.

Incidentele risico's

Op projecten lopen wij een incidenteel risico. Het risico wordt berekend over het totaalbedrag van het project waarover wij risico lopen, afgezet tegen de kans dat het risico zich daadwerkelijk voor doet. De risico's worden hieronder toegelicht.

1. N34

De provincies Drenthe en Overijssel hebben als doel om de N34 tussen Coevorden en de Witte Paal (N36) op een duurzaam veilige wijze in te richten. Hiervoor wordt onder meer ter hoogte van Klooster een ongelijkvloerse kruising gerealiseerd. De gemeentelijke bijdrage bestaat uit het leveren van de benodigde gronden voor de op- en afritten. Het project kent nog een aantal risico's voor wat betreft de bodemsanering (gemeentelijk perceel) en grondverwerving (perceel Jager). Daar waar de kosten nog niet definitief bepaald kunnen worden is een raming opgenomen en is een inschatting gemaakt van het risico dat zich voor kan doen. Hiervoor is een risicoprofiel bepaald en gewaardeerd op € 175.000.

In aansluiting op het provinciale project N34/Klooster willen wij een ontsluitingsweg aanleggen waarmee het bedrijventerrein Leeuwerikenveld II op de N34 wordt aangesloten. Het doel is om de aanleg van deze 'zuidelijke ontsluitingsweg' te realiseren in samenwerking met diverse bedrijven. Wanneer dit tot een concrete invulling komt, zal hiervoor een separate risicoanalyse volgen.

2. GVZ Europark Coevorden-Emlichheim GmbH

GVZ Europark Coevorden-Emlichheim GmbH heeft een financiering van maximaal € 7 miljoen afgesloten. Voor deze financiering staan wij en de Samtgemeinde Emlichheim elk voor de helft garant. Het risico dat wij hiermee lopen is € 3,5 miljoen. De kans dat het risico zich voordoet schatten wij op 15%.

Het uitgangspunt is dat GVZ Europark Coevorden-Emlichheim GmbH zich zonder extra financiële bijdrage van de gemeente moet ontwikkelen. Mocht zij op enig moment onverhoopt toch een beroep op de gemeente moeten doen voor financiële steun dan is onze maximale bijdrage beperkt tot € 525.000.

3. Grondexploitaties

In het kader van voorliggende begroting hebben wij de risico's van de grondexploitaties opnieuw geanalyseerd. De totale boekwaarde is bruto circa € 15 miljoen. Dit resulteert in een maximaal risico voor 2018 van € 3,5 miljoen bij een boekwaarde van circa € 15 miljoen. De totale boekwaarde zal in de komende periode (tot 2021) afnemen naar een niveau van circa € 7 miljoen. Als gevolg daarvan zal ook het risico de komende jaren afnemen. Vertaling van de woonvisie naar de gemeentelijke grondexploitaties zal naar verwachting tot een aanzienlijke verliesneming leiden.

4. Garantstelling sectorplan Vierkant voor werk

De Arbeidsmarktregio Drenthe en de gemeente Hardenberg hebben het initiatief genomen voor een sectorplanaanvraag voor de derde tranche van de Regeling Cofinanciering Sectorplannen. Volgens de regeling moet de hoofdaanvrager garant staan voor 80% van het subsidiebedrag. Indien dit niet mogelijk is mogen partijen uit het samenwerkingsverband ook garant staan voor deze 80%. Deze situatie doet zich voor. De hoofdaanvrager heeft onvoldoende eigen vermogen om garant te staan. De zeven gemeenten in het samenwerkingsverband nemen de garantstelling over. De garantstelling per gemeente wordt vastgesteld volgens de gebruikelijke verdeelsleutel binnen de Arbeidsmarktregio (nu inclusief Hardenberg) naar rato van het inwoneraantal. Voor ons betekent dit een relatief aandeel van € 200.355 (10,5%).

De kans dat een beroep op de garantstelling wordt gedaan, achten wij gering en schatten wij in op 10%. Dit risico nemen wij mee in deze paragraaf. Indien het risico zich voordoet, wordt het afgedekt conform de denkrichting in de nota risicomanagement en weerstandsvermogen. Omdat de garantstelling een relatie heeft met de uitvoering van taken in het sociale domein, is het denkbaar dat wij de reserve sociaal domein inzetten om dit risico af te dekken.

5. Faillissement CQ

Medio 2014 is CQ failliet verklaard. Ondanks herhaald aandringen door ons en door de gemeente Emmen, is het faillissement van CQ nog steeds niet afgewikkeld. Door de vakbonden is enkele malen aangekondigd dat men een claim bij onze gemeente wil indienen. Deze claim zou dan betrekking hebben op de ambtenarenstatus van de voormalig medewerkers van CQ en de daaraan gekoppelde afdracht van onder meer pensioenpremies aan het ABP.

INCIDENTELE RISICO'S						
<i>Bedragen x € 1.000</i>						
	Totaal	Kans	2018	2019	2020	2021
1. N34	600	29%	175	175	175	175
2. Europark	3.500	15%	525	525	525	525
3. Grondexploitatie	14.500	24%	3.500	3.050	2.700	2.250
4. Sectorplan Vierkant voor werk	200	10%	20	20	20	20
5. Faillissement CQ	p.m.	p.m.				
Totaal	18.800		4.220	3.770	3.420	2.970

Structurele risico's

Structurele risico's zijn risico's, die wij ieder jaar opnieuw lopen, ongeacht of wij in enig jaar een voorziening hebben genomen.

6. Sociaal Domein

Het Sociaal Domein is in beweging. De wettelijke taken die wij uitvoeren zijn voortdurend aan veranderingen onderhevig. Daarnaast laat de Rijksbijdrage die wij voor het Sociaal Domein ontvangen een dalende lijn zien waardoor er de komende jaren minder budget beschikbaar is om onze wettelijke taken uit te voeren. De daling betreft op dit moment met name de bezuinigingen die het Rijk doorvoert op de Sociale Werkvoorziening. De ervaring leert echter dat de Rijksbijdrage voortdurend, zowel opwaarts als neerwaarts wordt bijgesteld. In deze wetenschap en met de ervaring van de afgelopen jaren hebben wij ons meerjarenbeleid opgesteld en verwachten wij dat onze begroting meerjarig toekomstbestendig is. Wij hebben de budgetten voor Jeugd, Participatie en Wmo aangepast aan de nieuwste prognoses. Daarmee zijn deze budgetten voor de komende jaren op niveau. Hiermee in lijn hebben wij ook onze uitvoeringsorganisatie ingericht. Daarnaast hebben wij budgetten die onder druk staan op een realistisch niveau gebracht.

Maatschappelijke ontwikkelingen, aanvullende kortingen op de integratie-uitkering, correcties uit voorgaande jaren en andere onvoorziene situaties kunnen resulteren in financiële effecten. Deze ontwikkelingen liggen niet in alle gevallen binnen onze invloedssfeer. In principe is nog steeds sprake van open-einde-regelingen. Dit vraagt vervolgens om aanpassing van bestaande beleidskaders en inkoopcontracten.

In de afgelopen jaren hebben wij een Reserve Sociaal Domein opgebouwd ter grootte van € 2 miljoen. Hiermee hebben wij een reserve ter beschikking ter grootte van ongeveer 5% van het totale programmabudget Sociaal Domein. Wij verwachten dat dit bedrag voldoende is om eventuele negatieve effecten op korte en middellange termijn op te vangen in afwachting van de hiervoor geschetste aanpassingen van bijvoorbeeld beleid. Daarom nemen wij voor het Sociaal Domein geen bedrag op in de risico-inventarisatie.

7. EMCO-Groep

De EMCO-Groep is een gemeenschappelijke regeling (GR) die uitvoering geeft aan de Wet sociale werkvoorziening (Wsw). Naast onze gemeente nemen de gemeenten Emmen en Borger-Odoorn deel aan deze GR. Alle bevoegdheden en taken met betrekking tot de uitvoering van de Wsw zijn door onze gemeente overgedragen aan de GR.

Op 1 januari 2015 is een nieuw verdeelmodel voor de rijkssubsidie ingevoerd. In tegenstelling tot in voorgaande jaren ontvangen wij niet langer een bijdrage per werknemer met een SW-dienstverband, maar een lumpsumbedrag voor de uitvoering van de Wsw in het Participatiebudget. Met de invoering van de Participatiewet is de Wsw niet meer van toepassing op de nieuwe instroom. Hierdoor zal de Wsw-populatie door natuurlijk verloop gestaag afnemen.

Als gevolg van de bovenstaande ontwikkelingen zal het exploitatietekort van de EMCO-Groep jaarlijks toenemen. Hiermee is rekening gehouden in ons meerjarenperspectief. De EMCO-Groep benoemt in haar risicoparagraaf in de begroting 2018 de volgende risico's: netto-opbrengsten, lonen Wsw-werknemers, salariskosten ambtelijk personeel, Rijksbijdragen, het Lage-Inkomensvoordeel en het in ontwikkeling zijnde Leerwerkbedrijf. Deze risico's zijn niet op geld gewaardeerd. Wij doen hier de aanname dat indien het geprognosticeerde bedrijfsresultaat van € 1,29 miljoen niet gerealiseerd wordt dit naar rato van ons aandeel in de EMCO-Groep (13,6%) voor onze

rekening komt, zijnde € 175.000 met een kans van 50%. Om het risico te beperken zal in BOCE-verband een nieuw toekomstperspectief voor de Wsw/EMCO-Groep worden geschetst.

8. Exploitatietekort RUD Drenthe

De RUD geeft in zijn voorjaarsnota aan dat de uitvoering van het Jaarprogramma 2017 en de doorontwikkeling van de organisatie niet haalbaar zijn. Dit resulteert in een tekort van circa € 450.000; ons aandeel hierin bedraagt € 26.000. Er wordt een onderzoek uitgevoerd naar de organisatie en financiën van de RUD. Mogelijk moet de begroting van de RUD structureel aangepast worden. De resultaten zijn echter nog niet bekend. Wij hebben de omvang van het risico en de kans dat dit zich voor doet, daarom op p.m. gezet.

9. Exploitatierisico's

Hierbij moet u denken aan: de huurovereenkomst Brede School SOM, de exploitatie van theater Hofpoort, het beheer van vastgoed, de onderhoud aan bruggen en onderwijshuisvesting.

STRUCTURELE RISICO'S						
Bedragen x € 1.000						
	Totaal	Kans	2018	2019	2020	2021
6. Sociaal Domein	p.m.	p.m.				
7. EMCO-groep	175	50%	88	88	88	88
8. Exploitatietekort RUD	p.m.	p.m.				
9. Exploitatierisico's	475	50%	211	211	211	211
Totaal	650		299	299	299	299

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en de mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten, die onverwacht en substantieel zijn, op te vangen. Hierbij zetten wij eerst het gedeelte van onze weerstandscapaciteit in dat geen of minimale effecten heeft op ons beleid en onze begroting.

WEERSTANDSCAPACITEIT				
Bedragen x € 1.000				
Bestanddeel weerstandscapaciteit	2018	2019	2020	2021
Algemene reserve	19.482	20.546	22.462	26.472
Toevoegingen en onttrekkingen(*)	1.069	1.928	4.019	4.079
Reserve grondexploitatie	0	0	0	0
Reserve verkoop aandelen Essent	8.667	8.667	8.667	8.667
Onbenutte belastingcapaciteit	358	358	358	358
Post onvoorzien	100	100	100	100
Totaal weerstandscapaciteit	29.676	31.599	35.606	39.676

(* saldo begrote toevoegingen en onttrekkingen inclusief rente)

In de Stresstest is de aanbeveling gedaan om de bestemmingsreserves en de stille reserves (overwaarde op gemeentelijke panden) niet meer op te nemen in het weerstandsvermogen. Bijvoorbeeld het tijdsbestek waarin stille reserves vrijgespeeld kunnen worden ter dekking van risico's ligt aan de aanbeveling ten grondslag. Voor bestemmingsreserves is het argument dat bij de inzet van deze reserves de uitvoering van het beleid mogelijk onder druk komt te staan. In de nota Weerstandsvermogen en risicobeheersing gaan wij hier ook op in.

Ratio weerstandsvermogen

Een gemeente is vrij om te bepalen welk deel van de weerstandscapaciteit wordt aangewend voor het weerstandsvermogen. Conform de nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen zetten wij alleen onze algemene reserve in ter dekking van de mogelijke risico's.

Het weerstandsvermogen wordt als volgt bepaald:

Beschikbare weerstandscapaciteit : benodigde weerstandscapaciteit (risicoprofiel). Hieruit vloeit een ratio voort, die in te delen is in één van de categorieën A tot en met F.

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$2,0 < X$	Uitstekend
B	$1,4 < X < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < X < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < X < 1,0$	Matig
E	$0,6 < X < 0,8$	Onvoldoende
F	$X < 0,6$	Ruim onvoldoende

Het weerstandsvermogen kan als volgt worden berekend:

WEERSTANDSVERMOGEN					
	Bedragen x € 1.000				
	2017	2018	2019	2020	2021
Weerstandscapaciteit	28.830	29.676	31.599	35.606	39.676
Te verwachten risico's		4.519	4.069	3.719	3.269
Weerstandsvermogen		25.157	27.530	31.887	36.407

RATIO WEERSTANDSVERMOGEN				
	Bedragen x € 1.000			
	2018	2019	2020	2021
Ratio weerstandsvermogen	6,38	7,29	8,50	10,89

Financiële kengetallen BBV

Op grond van het BBV nemen wij in deze paragraaf een aantal kengetallen op die de beoordeling van onze financiële positie ondersteunen. Daarmee wordt beoogd de uw raad in staat te stellen gemakkelijker inzicht te krijgen in de financiële positie van onze gemeente. De kengetallen maken inzichtelijk(er) over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken en op te vangen. Zij geven zodoende inzicht in de financiële weerbaarheid en wendbaarheid. Het gaat daarbij om de volgende kengetallen:

- de netto schuldquote;
- de netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen;
- de solvabiliteitsratio;
- de grondexploitatie;
- de structurele exploitatieruimte, en
- de belastingcapaciteit.

Deze kengetallen zullen altijd in samenhang moeten worden gezien omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van de financiële positie van de gemeente.

Toelichting op de betekenis van de kengetallen

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten. Het is belangrijk om te kunnen beoordelen of er een reële verwachting is dat de grondexploitatie kan bijdragen aan verlaging van de schuld van de gemeente.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en lasten waarbij deze worden vergeleken met de totale baten.

Belastingcapaciteit

Het kengetal belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin een zich voordoende financiële tegenvaller in het volgend begrotingsjaar kan worden opgevangen en of er ruimte is voor nieuw beleid.

Ontwikkeling kengetallen Coevorden

De kengetallen ontwikkelen zich in de komende jaren naar verwachting als volgt. Onder de tabel geven wij duiding van de drie kleuren in de tabel.

KENGETALLEN FINANCIËLE POSITIE						
Bedragen x € 1.000						
	Realisatie 2016	Verwacht 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021
Netto schuldquote (%)	87	80	80	74	69	59
Idem, gecorrigeerd voor verstrekte leningen (%)	79	72	72	66	61	52
Solvabiliteitsratio (%)	25	27	30	32	37	41
Grondexploitatie (%)	21	16	15	11	10	7
Structurele exploitatieruimte (%)	2,0	2,0	2,0	2,0	2,2	2,2
Belastingcapaciteit (%)	99,8	97,1	95,8	95,8	95,8	95,8

De provincie hanteert voor de kengetallen de volgende signaleringswaarden, waarbij categorie A als 'minst risicovol' en categorie C als 'meest risicovol' wordt geduid.

SIGNALERINGSWAARDEN PROVINCIE			
Kengetal	Categorie A	Categorie B	Categorie C
Netto schuldquote a. zonder correctie doorgeleende gelden	<90%	90-130%	>130%
b. met correctie doorgeleende gelden	<90%	90-130%	>130%
Solvabiliteitsratio	>50%	20-50%	<20%
Grondexploitatie	<20%	20-35%	>35%
Structurele exploitatieruimte	Begr >0%	Begr = 0%	Begr <0%
Belastingcapaciteit	<95%	95-105%	>105%

Toelichting kengetallen

Een van de missiepunten van ons college is het weer toegroeien naar een gezond financieel evenwicht. Om dit te realiseren gaan wij in deze bestuursperiode, die loopt tot 2018, oplopend een

bezuiniging van ruim € 7,3 miljoen realiseren. De uitvoering daarvan gaat in overleg met betrokkenen. Wij creëren op deze manier ruimte voor nieuw beleid en een gezonde financiële basis. Deze lijn zien wij terug in de ontwikkeling van de indicatoren die wij met ingang van 2016 in de begroting op moeten nemen.

De indicatoren netto schuldquote (ook gecorrigeerd voor verstrekte leningen) en solvabiliteit zeggen iets over de manier waarop wij zijn gefinancierd. Deze indicatoren zeggen iets over de relatie eigen vermogen en vreemd vermogen.

De indicatoren grondbedrijf, structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit zeggen iets over de mogelijkheden aan de inkomstenkant om incidentele uitgaven op te kunnen vangen. De bestuurlijke lijn zien wij terug in de ontwikkeling van alle indicatoren en de uitkomsten onderschrijven het gevoerde beleid.

Met uitzondering van de solvabiliteit verwachten wij dat alle kengetallen zich in de groene categorie A, minst risicovol, zullen begeven. Ten aanzien van onze streefwaarde voor de solvabiliteit verwijzen wij u naar de Nota financieel beleid.